

OCHRONA ZASOBÓW RYBNYCH

Ochrona zasobów rybnych oznacza konieczność zapewnienia ich zrównoważonej eksploatacji i długoterminowej rentowności sektora. W tym celu opracowano szereg europejskich przepisów regulujących dostęp do wód Unii Europejskiej, przydział i wykorzystanie zasobów, całkowite dopuszczalne połowy, ograniczenia nakładów połowowych i inne środki techniczne.

PODSTAWA PRAWNA

Artykuły 38–43 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE).

CELE

Głównym celem jest zagwarantowanie długoterminowej rentowności sektora poprzez zrównoważoną eksploatację zasobów.

OSIĄGNIĘCIA

A. Podstawowe zasady dotyczące dostępu do wód i zasobów

1. Dostęp do wód Unii

a. Zasada równego dostępu

Ogólna zasada ustanawia równy dostęp statków rybackich UE do wód i zasobów na wszystkich wodach Unii Europejskiej.

b. Ograniczenia w strefie 12 mil

Jest to wyjątek od zasady równego dostępu do wód UE, który dotyczy strefy 12 mil morskich od linii podstawowych. W strefach tych państwa członkowskie mogą zachować wyłączne prawa połowowe. Odstępstwo to uzasadnia chęć zachowania najbardziej wrażliwych obszarów poprzez ograniczenie nakładów połowowych i ochronę tradycyjnej działalności połowowej, od której zależy rozwój społeczny i gospodarczy niektórych społeczności nadbrzeżnych. Środki określające warunki dostępu do wód i zasobów przyjmowane są na podstawie dostępnych informacji z dziedziny biologii i techniki, a także danych społeczno-gospodarczych. Na mocy rozporządzenia (WE) 1152/2012 stosowanie tego ograniczenia przedłużono do końca roku 2014.

c. Ograniczenia dostępu poza strefą 12 mil

W 2005 r. Komisja wydała komunikat ([COM\(2005\)0422](#)) w sprawie przeglądu niektórych ograniczeń dostępu we wspólnej polityce rybołówstwa (WPRyb) (Kwadrat Szetlandzki oraz ograniczony obszar połowu gładzicy). Wydanie komunikatu wynika z obowiązku oceny zasadności ograniczeń dostępu do wód i zasobów poza strefą 12 mil. Strefę Kwadratu Szetlandzkiego ustanowiono w celu kontroli dostępu do biologicznie wrażliwych gatunków

o specjalnym znaczeniu w regionie. Ograniczony obszar połowu gładzicy utworzono zaś, aby zmniejszyć ilość odrzutów ryb płastugokształtnych, zwłaszcza gładzicy, na Morzu Północnym. Zgodnie z tym komunikatem środki ograniczające dostęp do Kwadratu Szetlandzkiego zostaną utrzymane przez następne trzy lata. Nie ustalono natomiast terminu dla ograniczeń połowu gładzicy, ponieważ nie ma pewności co do długości i zakresu potrzebnych badań.

2. Przydział zasobów i zrównoważona eksploatacja

a. Zasada względnej stabilności

Możliwości połowowe przyznawane są poszczególnym państwom członkowskim tak, by zapewnić względną stabilność działalności połowowej każdego z nich w odniesieniu do danych zasobów rybołówstwa. Zasada ta, opierająca się na poziomach połowów osiągniętych w przeszłości, oznacza utrzymanie w każdym państwie członkowskim stałego odsetka dozwolonych nakładów połowowych dla głównych gatunków o wartości handlowej. Ogólnie rzecz biorąc, nakłady połowowe powinny być stabilne w perspektywie długoterminowej, przy uwzględnieniu utrzymywanych preferencji dla tradycyjnej działalności połowowej i regionów najbardziej zależnych od rybołówstwa.

b. Zrównoważona eksploatacja

Ochrona zasobów poprzez dostosowywanie zdolności połowowych do możliwości połowowych to priorytet WPRyb. Aby eksploatacja była zrównoważona, zasobami rybnymi należy zarządzać zgodnie z zasadą maksymalnego podtrzymywalnego połowu. W tym celu decyzje w ramach WPRyb podejmowane są w oparciu o najlepsze dostępne opinie naukowe i przy poszanowaniu zasady ostrożności, zgodnie z którą brak wystarczających danych naukowych nie powinien być przyczyną odroczenia lub nieprzyjęcia środków ochrony gatunków. Zrównoważona eksploatacja oznacza również stopniowe wdrażanie do zarządzania połowami podejścia ekosystemowego.

B. Ochrona zasobów rybnych

1. Całkowite dopuszczalne połowy i ograniczenia nakładów połowowych

a. Ograniczanie połowów

Całkowite dopuszczalne połowy (TAC), ustalane w oparciu o opinie naukowe Międzynarodowej Rady Badań Morza (ICES) oraz Komitetu Naukowo-Technicznego i Ekonomicznego ds. Rybołówstwa (STECF), nadal są obliczane dla większości zasobów raz do roku, dzięki czemu mogą być dostosowywane do zmian stanu zasobów. Jednak w wieloletnich planach zarządzania zasobami ich poziom będzie stabilniejszy, co pozwoli rybakom lepiej planować swoją działalność.

b. Ograniczanie nakładu połowowego

Środki te mogą być stosowane w planach odbudowy zagrożonych zasobów. Mogą one np. określać dozwoloną liczbę dni połowowych w miesiącu. Liczba ta może zależeć od stosowanych narzędzi, strefy połowów (zgodnie z podziałem ICES), gatunków docelowych, stanu zasobów i ewentualnie mocy statku rybackiego. Dla większej elastyczności państwa członkowskie mogą dokonywać przesunięć liczby dni między poszczególnymi jednostkami swojej floty.

c. Środki techniczne

Ogólnie rzecz biorąc, celem tych środków jest zapobieganie połowom młodych osobników, gatunków niekomercyjnych i innych zwierząt morskich. Są one określane w odniesieniu

do gatunków docelowych i pokrewnych (w przypadku połowów wielogatunkowych), strefy działania i rodzaju używanych narzędzi. Do najnowszych środków technicznych należą:

- narzędzia połowowe, określanie minimalnych rozmiarów oczek sieci, konstrukcji i liczby narzędzi na pokładzie;
- skład i limity połowów przypadkowych lub przyłówów;
- stosowanie selektywnych narzędzi połowowych w celu zmniejszenia wpływu działalności połowowej na ekosystemy morskie i gatunki niedocelowe;
- wyznaczanie stref i okresów zakazu lub ograniczenia działalności połowowej, w tym ochrony obszarów tarła i narybku;
- określanie minimalnego rozmiaru okazów zatrzymywanych na pokładzie lub wyładowywanych.

W przypadku poważnego zagrożenia żywych zasobów wodnych lub ekosystemu morskiego, wynikającego z działalności połowowej i wymagającego natychmiastowych działań, Komisja i państwa członkowskie (lub same państwa członkowskie z własnej inicjatywy) mogą zastosować środki nadzwyczajne w celu ochrony zasobów rybołówstwa i przywrócenia równowagi zagrożonych ekosystemów morskich.

Państwa członkowskie mogą również przyjąć środki ochrony i zarządzania mające zastosowanie do wszystkich statków rybackich w strefie 12 mil, o ile środki te nie mają charakteru dyskryminującego i pod warunkiem zasięgnięcia opinii Komisji, innych zainteresowanych państw członkowskich i właściwych regionalnych komitetów doradczych (RAC). Ponadto państwa członkowskie mogą stosować bardziej rygorystyczne środki od tych, które zostały przewidziane w prawie UE, wyłącznie do statków rybackich pływających pod ich banderą na wodach podlegających ich zwierzchnictwu i jurysdykcji.

Warto wspomnieć również, że propagowaniu ochrony i badania selektywnych technik połowowych służą projekty w zakresie zwiadu rybackiego.

2. Długoterminowa strategia zarządzania zasobami połowowymi

Wieloletnie plany zarządzania zasobami mają na celu utrzymanie wielkości zasobów w bezpiecznych granicach biologicznych. Plany te określają maksymalną wielkość połowów oraz zestaw środków technicznych uwzględniających charakterystykę zasobów i połowów (gatunki docelowe, używane narzędzia, stan zasobów) oraz ekonomiczny wpływ tych środków na dane połowy.

Wieloletnie plany odbudowy zasobów będą wdrażane w przypadku zagrożonych zasobów rybołówstwa. Plany te powstają w oparciu o opinie naukowe i określają ograniczenia nakładów połowowych (tj. liczby dni działalności statków na morzu). Zapewniają one „utrzymanie zrównoważonego wpływu działalności połowowej na ekosystemy morskie”.

3. Zarządzanie flotą

Zarządzanie flotą to sposób dostosowania zdolności połowowej w celu osiągnięcia trwałej równowagi między zdolnościami połowowymi a dopuszczalnymi wielkościami połowów. Niektóre sposoby osiągnięcia tego celu to:

- ustalanie liczby i rodzaju statków upoważnionych do połowów (np. za pomocą zezwoleń połowowych);
- rejestr statków rybackich jako sposób kontrolowania i monitorowania zdolności połowowej;

- system wprowadzania do floty i wycofywania statków oraz ograniczenie łącznej zdolności połowowej;
- zmniejszanie nakładów połowowych i ustalanie poziomów odniesienia;
- nałożony na państwa członkowskie obowiązek składania sprawozdań ze zdolności połowowych ich floty;
- instrumenty Europejskiego Funduszu Rybackiego (EFR) mające na celu dostosowanie zdolności połowowej.

ROLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Rola Parlamentu Europejskiego Parlament zawsze zwracał uwagę na przestrzeganie zasady ostrożności i trwałości zasobów. Większość poprawek Komisji Rybołówstwa Parlamentu dotyczących planów zarządzania zasobami rybnymi i ich odbudowy, zgłoszonych przy okazji ostatnich weryfikacji rozporządzeń, została zaakceptowana. Nie przyjęto na przykład żadnej ze złożonych poprawek Parlamentu Europejskiego dotyczących planu dla dorsza (2004). Niektóre z nich zostały jednak uwzględnione (przynajmniej częściowo) w ramach planu dla dorsza z 2008 r., w przypadku którego 80 % poprawek PE zostało całkowicie lub częściowo zaakceptowanych. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku planów dla tuńczyka błękitnopłetwego z lat 2007 i 2009.

Najwięcej poprawek zgłoszono przy okazji weryfikacji planu odbudowy zasobów dorsza z 2008 r. między złożeniem wniosku ustawodawczego i jego przyjęciem. Mniej istotne były poprawki wniesione do planu dla śledzia w wodach szkockich. Większość poprawek dotyczyła środków kontroli nakładów połowowych. W siedmiu z dwunastu planów, których oceny dokonano od 2002 r., wprowadzono liczne fragmenty w rozdziałach dotyczących zwolnień z ograniczeń nakładów połowowych. Chodzi tu o plany dotyczące: 1) dorsza z 2004 r., 2) morszczuka północnego, 3) morszczuka nowozelandzkiego i homarca, 4) soli w Zatoce Biskajskiej, 5) soli w zachodniej części kanału La Manche, 6) gładzicy i soli w Morzu Północnym oraz 7) dorsza bałtyckiego. Początkowo plany te zawierały rozdział składający się z szeregu przepisów (8 artykułów) stanowiących podstawę do stosowania kilowatodni (kWh) w celu regulacji nakładów połowowych oraz utworzenia bazy danych i wykazu statków, które miały się w niej znaleźć. Rozdział ten został w całości skreślony, najpierw w przypadku planu dla dorsza z 2004 r., a następnie w każdym innym planie zawierającym taki rozdział, gdyż uznano, że środek ten był dyskryminujący w odniesieniu do państw członkowskich posiadających rozbudowane floty do połowu dorsza w porównaniu do państw, dla których dorsz był jedynie przyłowem. Skreślony rozdział w każdym planie zastąpiono licznymi przepisami ograniczającymi nakłady połowowe, dzięki czemu kwestię tę rozwiązano w zróżnicowany i kompleksowy sposób. System wprowadzony w ramach planu dla dorsza z 2004 r. (liczba dni przebywania na morzu pomnożona przez moc silnika) z początku nie spowodował ograniczenia zasobów połowowych i w rozporządzeniu z 2008 r. został zastąpiony systemem opartym na ograniczeniach całkowitej liczby kilowatodni przypadającej na flotę, który w szczególności uwzględniał konkretny wpływ każdej floty na śmiertelność dorsza.

W dniu 6 lipca 2016 r. Parlament Europejski i Rada przyjęły rozporządzenie (UE) nr 2016/1139 ustanawiające wieloletni plan w odniesieniu do zasobów dorsza, śledzia i szprota w Morzu Bałtyckim. To nowe podejście regionalne bierze pod uwagę, że istnieją silne interakcje biologiczne. Ustanawia planu połowów wielogatunkowych z uwzględnieniem dynamiki w tym obszarze między zasobami dorsza, śledzia i szprota, a także przyłowów dla tych zasobów, a mianowicie bałtyckich zasobów gładzicy, storni, turbota i nagłada.

Dużą liczbę poprawek wprowadzono także do planu dla morszczuka nowozelandzkiego i homarca, w tym poprawki dotyczące m.in. zmiany sposobów ograniczania nakładów połowowych oraz inspekcji, monitoringu i kontroli, z których większość została zaproponowana przez Parlament Europejski. Istotne zmiany wzmacniające plan dla tuńczyka błękitnopłetwego zostały wprowadzone wskutek uwag Parlamentu Europejskiego i Rady, w tym wprowadzenie obowiązku posiadania przez państwa członkowskie planów połowowych.

Jedną z głównych różnic między wnioskiem dotyczącym węgorza europejskiego i rozporządzeniem w przyjętym brzmieniu było zniesienie możliwości sezonowego zawieszania połowów. Nacisk położono raczej na plany zarządzania zasobami węgorza, które mogły obejmować zawieszenia połowów jako jedno z wielu możliwych narzędzi zarządzania zasobami. Komisja Rybołówstwa Parlamentu Europejskiego sprzeciwiła się sezonowym zawieszaniom połowów i zaproponowała zmniejszenie o połowę nakładów połowowych. Propozycja zmniejszenia nakładów połowowych została przyjęta wyłącznie wskutek braku zgody na plan zarządzania zasobami węgorza.

W odniesieniu do połowów stad głębinowych PE dąży do poprawy zrównoważonego wykorzystania tych zasobów oraz ochrony ekosystemów głębinowych. W dniu 30 czerwca 2016 r. PE i Rada zgodziły się co do konieczności przeprowadzenia przeglądu obowiązujących zasad ustanowionych w 2002 r. rozporządzeniem Rady (WE) nr 2347/2002. Celem jest opracowanie nowego systemu w odniesieniu do połowów gatunków głębinowych w UE i na wodach zewnętrznych środkowo-wschodniego Atlantyku.

[Carmen-Paz Martí](#)
09/2017